

AUTISME EN GELOVEN

Autisme staat geloven niet in de weg; want geloven komt bij God vandaan

Van 2018 tot 2022 zijn verschillende gesprekken over 'autisme en geloven' gevoerd tussen ambtsdragers en jonge mensen met autisme. Amanda van Rump (34 jaar) was één van hen.

Amanda kijkt positief terug op de gespreksavonden. "Ik vond het erg waardevol om hieraan mee te mogen werken. Het waren leerzame avonden, met een goede en open sfeer. Er werd echt naar elkaar geluisterd en je kon alles zeggen en aan elkaar vragen. En dat er ook concreet iets mee gedaan is (in de vorm van de lesbrieven en het boekje), maakt ook nog eens extra dat de avonden echt zin hebben gehad."

Als ze terugdenkt, is haar de openheid op de avonden het meest bijgebleven. "Ik vond de sfeer echt bijzonder, de openheid waarmee iedereen praatte met elkaar. 'Onze' kijk op de dingen werd echt serieus genomen, de vragen die werden gesteld over en weer. Ook als ik na afloop nog vragen had, was daar ruimte voor. Voor mezelf was het ook leerzaam om te proberen te verwoorden en uit te leggen hoe het werkt in m'n hoofd op dit gebied. En om daarover in gesprek gaan."

Amanda vindt het mooi dat er in de lesbrieven veel informatie en handvatten staan. "Maar die lesbrieven zijn voor toekomstige dominees bedoeld. Het zou voor alle ambtsdragers goed zijn om deze informatie te lezen. Het is voor

In dit nummer

'Autisme en geloof' is een belangrijk en terugkerend thema in gesprekken met mensen met autisme, in gesprekken met ambtsdragers, tijdens lotgenotencontact en voor de nieuwsbrief.

In de achterliggende vier jaar is dit thema tijdens een besloten gespreksgroep ook onderwerp van gesprek geweest. Wil je meer weten over de uitkomsten van deze gesprekken? In deze nieuwsbrief lees je meer informatie over hoe verschillende personen de gespreksbijeenkomsten hebben ervaren en welke producten mede naar aanleiding van deze gesprekken zijn ontstaan.

We organiseren weer een aantal interessante bijeenkomsten voor verschillende doelgroepen. Aan het eind van deze nieuwsbrief vind je hier meer informatie over.

Medewerkers van Helpende Handen denken graag met je mee in de vragen die je hebt. Wil je weten wat wij voor je kunnen betekenen? Kijk dan op www.helpendehanden.nl/autisme voor een uitgebreid overzicht van onze dienstverlening of neem contact op met Helpende Handen.

veel mensen met autisme fijn als ze begrip of meer begrip krijgen. Wederzijds begrip zorgt voor een open houding naar elkaar. Je voelt je dan vrij om vragen te stellen en te vertellen wat je lastig vindt.

Het is fijn als ambtsdragers er de tijd voor nemen om meer over autisme te leren. Al blijft het lezen wel theoretische kennis; dus blijf of ga in gesprek met mensen met autisme en controleer ook of het bij de ander zo werkt. Want elke persoon met autisme is anders.

'Het zou voor alle ambtsdragers goed zijn om deze informatie te lezen'

Ik vind het fijn dat Helpende Handen aandacht besteedt aan dit onderwerp, door de avonden, door de lesbrieven en het boekje. Ik wil jullie daarvoor bedanken. Ik denk wel dat het nodig blijft om dit onderwerp regelmatig onder de aandacht te brengen."

Amanda wil graag het boekje voor (jong)volwassenen met autisme bij anderen aanbevelen.

"Autisme staat geloven niet in de weg. Want geloven komt bij God vandaan. Maar je kunt door je autisme wel bepaalde moeilijkheden ervaren in het geloven en in het contact met anderen over het geloof. Herkenning - en ook erkenning - kan helpen om dingen te kunnen verwoorden en om te snappen hoe het werkt in je hoofd. Het document voor jongeren met autisme over geloof kan hierbij helpen."

Tekst: Inge van Hell

Zoeken naar de 'woorden' om het Woord van de Heere bij het oor van de luisteraars te brengen

Ook dominee B. Labee was één van de deelnemers aan de gesprekken over 'autisme en geloven'. Hij is predikant van de Gereformeerde Gemeente te Veenendaal en docent poimeniek (herderlijke zorg/ pastoraat) aan de Theologische School van de Gereformeerde Gemeenten.

Dominee Labee vond de opzet van de avonden mooi. "Heel systematisch zijn allerlei 'knelpunten' aan de orde gekomen. Vanuit de medewerkers van Helpende Handen werd een open, vertrouwelijke sfeer geboden."

Hij vond het soms wel spannend om met de jonge mensen met autisme in gesprek te gaan. "Je kunt heel veel gedachten hebben over de omgang met jongeren en volwassenen met autisme,

maar bij de gespreksavonden waren sommige zaken heel confronterend. Wat dat betreft is de avond waarop we een preekfragment hebben besproken, me het meest bijgebleven. Zelf had ik me verheugd op het gesprek over een preekfragment van een andere predikant, een broeder in de bediening, wat me erg had aangesproken. Naar mijn beleving was het zo duidelijk en helder dat er alleen maar bijval zou komen. Maar tijdens de avond bleek dat het

taalgebruik en vooral de beeldspraak totaal niet was begrepen. Behalve dat weer zo nadrukkelijk de noodzaak van het werk van Gods Geest naar voren kwam bij de toepassing van Gods Woord in mensenharten, is heel sterk geproefd hoe we - biddend om licht - moeten zoeken naar de 'woorden' om het Woord van de Heere bij het oor van de luisteraars te brengen.

"Zoek de Heere met de gaven en beperkingen die de Heere toeschikte"

Naar aanleiding van de gespreksavonden zijn een lesbrieven en een boekje voor (jong)volwassenen met autisme geschreven. Dominee Labee heeft het meegelezen van deze documenten als heel verrijkend ervaren. "Heel bewust ben je aan het nadenken hoe je de boodschap van zonde en genade, eeuwig wel of eeuwig wee, aan het hart kunt leggen van onze autistische medereiziger naar de eeuwigheid.

Ook voor mij persoonlijk is het heel vormend geweest; als pleegvader van een zoon met onder andere autistische kenmerken, als predikant met een percentage autistische hoorders onder de prediking en catechese en als docent Poimeniek aan onze Theologische School (waar aan autisme ook tijdens de lessen aandacht wordt gegeven)... Vooral de noodzaak om zo eenvoudig mogelijk te zijn in het naspreken van de Heilige Schrift en tegelijk de boodschap niet te verschralen.”

Dominee Labee hoopt de lesbrief te gebruiken tijdens de lessen die hij geeft als docent Poimeniek aan de Theologische School. Het boekje *In goede handen* (Bart-Jan Noorlander, 2020), staat al op de literatuurlijst van de studenten en de lesbrief zal daar aan worden toegevoegd. “We hopen de aanstaande dienaren van het Goddelijke Woord te stimuleren oog te hebben voor deze doelgroep en hen enige basiskennis aan te reiken. Niet met de gedachte dat een predikant alles moet weten, wel met de hoop dat de Heere een juiste ‘attitude’ geeft om ook voor deze jongeren en ouderen gebruikt te worden.”

Ambtsdragers zouden de indruk kunnen krijgen dat ze tegenwoordig overal verstand van moeten hebben. “Ik denk niet dat dat hoeft, dat kan ook niet. Maar het is wel goed om enige kennis van autisme te hebben. De Heere wil gebrekkige mensjes gebruiken in Zijn dienst en als het Hem behaagt ook Zijn zegen eraan verbinden. Maar dat

neemt de verantwoordelijkheid niet weg om dicht bij de mensen te komen. De tijd zal wellicht ontbreken om het boek ‘In goede handen, over autisme in gezin en kerk’ (Bart-Jan Noorlander, Den Hertog 2020) ter hand te nemen, maar de lesbrief voor (aanstaande) predikanten die zal verschijnen, is ook al heel nuttig. Wellicht kunnen enkele ambtsbroeders wat extra kennis opdoen en meer betekenen voor deze doelgroep. De gedachte kan ontstaan dat er anno 2022 heel veel kennis nodig is, als zoveel verschillende doelgroepen aandacht behoeven. Uitgangspunt blijft de verkondiging van Gods Woord; maar zoals Paulus met grote zorgvuldigheid Joden en Grieken in het bijzonder benaderde, zo moet het verlangen zijn om dicht bij de mensen te mogen dienen. Opdat Gods eer mag worden bedoeld en zondaren toegebracht zouden worden door de Zaligmaker, via het Woord waaraan de Heilige Geest Zich paart.” Dominee Labee waardeert de aandacht die Helpende Handen vraagt voor mensen met autisme. “Het is een goede gedachte geweest om ook de lijn naar

de predikanten in opleiding te leggen. Belangrijk is dat het gesprek een vervolg krijgt in de lesbrief en dat er een contactpunt blijft voor de doelgroep. Ook de overdracht naar de ambtsdragers zal blijvende aandacht moeten blijven krijgen.

De gesprekken met de jongvolwassenen met autisme hebben indruk op hem gemaakt. “Het open en vertrouwelijke gesprek met de eigen predikant en/of (wijk)ouderling is erg belangrijk. Tegen (jonge) mensen met autisme zou ik willen zeggen: “Spreek over je worstelingen en vragen met de ambtsdragers die de Heere gaf, biddend of het gebruikt mag worden tot zaligheid van je ziel. Denk niet dat autisme (of aan autisme verwante zorgen) het Godswonder van bekering kan verhinderen, maar zoek de Heere met de gaven en beperkingen die de Heere toeschikte. En de Zaligmaker van zondaren, Jezus Christus, opende oren van doven, ogen van blinden, harten van zondaren... Hij is Dezelfde!

Tekst: Inge van Hell

Concrete vragen hebben een concreet antwoord nodig

Naast jongvolwassenen met autisme en ambtsdragers, hebben ook enkele medewerkers van Helpende Handen deelgenomen aan de gesprekken over ‘autisme en geloven’. Bart-Jan Noorlander is één van hen.

Het boekje voor jongeren en volwassenen met autisme vindt hij toegankelijk en bruikbaar. “Er worden handvatten gegeven over het onderwerp ‘autisme en geloven’. Meelezers met autisme herkennen regelmatig wat er geschreven wordt. In een aantal gevallen werd aan het eind van een hoofdstuk geschreven: ‘dit helpt

mij echt verder’, ‘veel herken ik’ of ‘fijn, met deze handvatten begrijp ik het beter.’ Aan de inhoud van dit boekje is veel zorg besteed. Alleen al wanneer bedacht wordt dat in de achterliggende vier jaar er meerdere gesprekken zijn geweest met jongvolwassenen met autisme, predikanten, een ouderling en de drie schrijvers

van het boekje over de onderwerpen die in dit boekje behandeld worden. Tijdens deze gesprekken ontdekten we met elkaar steeds meer welke problemen mensen met autisme kunnen ervaren als het gaat om Bijbellezen, gebed, geloof etc. We ontdekten ook wat bij deze problemen kan helpen.”

Als consulent bij Helpende Handen ontmoet Bart-Jan regelmatig jongeren met autisme. “Ik merk dat alle thema’s die in het boekje besproken worden, in meerde-

re of mindere mate een rol spelen. Vaak merk ik dat jongeren concrete vragen hebben waar ze een concreet antwoord op willen hebben. Bijvoorbeeld: 'hoe kan ik begrijpen wat er in de Bijbel bedoeld wordt?', 'is een bepaalde tekst letterlijk of figuurlijk bedoeld?', 'wat betekent deze tekst voor mij?', 'wat is belangrijk om van de preek te onthouden?' In de gesprekken met jongeren merk ik dat vragen over het begrijpen en interpreteren van de Bijbel vaak terugkomen.

Bij de vraag welk thema hem het meest aanspreekt, denkt Bart-Jan even na. "Ik vind het moeilijk om hier een keuze te maken, want elk thema vind ik wel belangrijk. Om toch een thema te noemen denk ik aan 'het gebed'. Tijdens de totstandkoming van dit hoofdstuk realiseerde ik me hoe wezenlijk en onmisbaar het gebed is en tegelijk hoe weinig hierover (concreet) gezegd of geschreven wordt. Dat begrijp ik ook wel omdat het gebed iets heel teers en persoonlijks is. Je kunt niet voorschrijven hoe we bidden moeten. Temeer omdat zo vaak ervaren wordt dat we helemaal niet kunnen (en misschien wel niet willen) bidden. Tegelijk is het wel de behoefte van mensen met autisme dat er duidelijke en concrete uitleg over het gebed wordt gegeven.

Daarom is het ook zo belangrijk dat jongeren en volwassenen met autisme over deze thema's informatie krijgen! Het geloof is een heel wezenlijke, persoonlijke en onmisbare zaak. Doordat het zo

persoonlijk is, is het soms moeilijk om aan een ander over te dragen wat, wanneer, hoe en waarom we iets doen. Juist dit maakt het voor mensen met autisme moeilijk om te begrijpen wat, wanneer, hoe en waarom zij iets moeten doen. Dit kan mensen met autisme onzeker maken, met het gevolg dat ze deze situaties liever willen vermijden.

"De handvatten in het boekje helpen mensen met autisme verder"

Ik denk dan bijvoorbeeld aan het stille gebed aan het begin van de dienst. Iemand met autisme begrijpt echt wel dat dit een moment is om te bidden. Maar waarom en waarvoor moet je bidden? Wie heeft hen hierover uitleg gegeven? Wanneer er teveel momenten onduidelijk zijn tijdens de kerkdienst gaat iemand dit uit de weg. Dat is iets wat we zoveel mogelijk willen voorkomen. Daarom zeg ik volmondig 'ja' op de vraag of het belangrijk is. Niet dat alles in het boekje staat, maar er staat, denk ik, wel informatie in die mensen met autisme verder zal helpen."

Vanuit de praktijk weet Bart-Jan hoe belangrijk contacten zijn die ambtsdragers hebben met jongeren en volwassenen met autisme. "Ik denk dat het contact met ambtsdragers belangrijk is. In het boekje is dat het hoofdstuk pastoraat.

In 2019 heb ik onderzoek gedaan naar de vraag hoe mensen met autisme betrokken kunnen worden bij de kerkelijke gemeente. Eén van de uitkomsten is 'een pastorale relatie'. Dit heeft met twee zaken te maken. In de eerste plaats moet er een vertrouwensrelatie ontstaan om vragen te kunnen of te durven stellen. In de tweede plaats zijn de vragen van mensen met autisme vaak heel specifiek. Om een antwoord op een vraag te kunnen geven is het nodig om rekening te kunnen houden met iemands persoonlijke situatie. Het is daarom fijn als jongeren en volwassenen met autisme in de kerkelijke gemeente iemand in de kerkelijke gemeente hebben, die hen kent en hen advies kan geven als het nodig is."

Vanuit de andere interviews in deze nieuwsbrief geeft zowel een ambtsdrager als één van de jonge mensen met autisme, een tip: kan de lesbrieven breder beschikbaar gesteld worden dan alleen voor de Theologische School? "Dat is een goede vraag. In ieder geval fijn om dit te weten, daar spreekt waardering uit. Inmiddels hebben we besloten om naast de lesbrieven ook een brochure voor ambtsdragers uit te geven met ongeveer dezelfde inhoud. Want het dienstbaar zijn voor mensen met autisme, ambtsdragers en de kerkelijke gemeente, dat is en blijft een belangrijke taak voor Helpende Handen!"

Tekst: Inge van Hell

Bestellen

Je kunt je nu al inschrijven voor het boekje 'Autisme en geloven' en voor de brochure voor ambtsdragers. Dat kan via onze webshop.

We verwachten dat het boekje en de brochure vanaf 14 oktober 2022 verstuurd kunnen worden.

Omdat we de inhoud van het boekje en brochure belangrijk vinden, is de prijs van zowel het boekje als de brochure op € 5,00 gezet.

Wil je het boekje of de brochure in grote aantallen bestellen, neem dan contact met ons op via info@helpendehanden.nl.

www.helpendehanden.nl/webshop

Nadenken over de verschillende manieren waarop de Heilige Geest werkt in levens van mensen

Dominee P.J. de Raaf is sinds 2021 predikant van de Gereformeerde Gemeente te Boskoop. Het is dus nog maar kort geleden dat hij student was aan de Theologische School. Als meezeer is hij betrokken geweest bij het maken van de lesbrieven voor de Theologische School en het boekje voor (jong)volwassenen met autisme.

Vanuit zijn vorige werk als arts had dominee De Raaf al theorie meegekregen over autisme. “Ook had ik al vaak mensen met autisme ontmoet. De wijze waarop mensen met autisme worstelen met het begrijpen van de Schrift en de zondagse prediking was nieuw voor me. Bij het meelesen viel me vooral op dat dingen die voor mij vanzelfsprekend zijn, voor mensen met autisme zoveel extra moeite kosten. Het aangaan van contacten, het begrijpen van beeldspraak, het volgen van een preek.

Voor mijzelf heeft de lesbrieven theorie aangereikt, die in de praktijk gebruikt moet worden. Het heeft me weer voor de vraag gesteld wat ik in de prediking en op de catechisatie nog duidelijker moet uitleggen of nog concreter moet maken ten behoeve van deze doelgroep. Mogelijk zijn er ook onder de ouderen mensen

met autisme die nooit deze diagnose hebben gekregen, omdat er vroeger minder aandacht voor was, maar wel tegen beperkingen aanlopen.”

Het vijfde thema dat behandeld wordt, geloof en bevinding, heeft dominee De Raaf het meest aangesproken. “Het is altijd al een worsteling om onder woorden te brengen wat er gebeurt in het hart als de Heere gaat werken. Maar het is extra moeilijk om dit uit te leggen voor mensen die door hun beperking of door hun karakterstructuur de zaken op hun eigen manier beleven. Het liet me nadenken over de verschillende manieren waarop de Heilige Geest werkt in levens van mensen.”

Als voormalig student aan de Theologische School denkt hij dat de geschreven

lesbrieven meerwaarde heeft voor de opleiding. “Onze opleiding in Rotterdam is een heel praktische opleiding die bedoeld is om toerusting te geven voor de praktijk van het predikantschap. Deze lesbrieven reikt heel concrete problemen aan waar we tijdens onze ambtelijke loopbaan zeker tegen aan gaan lopen.”

De bespreking van de verschillende thema's is volgens dominee De Raaf niet alleen nuttig voor mensen met autisme, maar veel breder. “Veel gemeenteleden lopen tegen uitdrukkingen aan die ze wel kennen, maar toch niet begrijpen; kunnen zich moeilijk een beeld vormen van wat geloven is, etc. Wanneer we proberen de vertaalslag naar de gemeente te maken en spreken in een taal en op een manier die de mensen begrijpen, dan is dat dienstbaar aan de boodschap van het Woord.”

Tekst: Inge van Hell

Activiteiten

GEDRAGSPROBLEMEN

Voor ouders van jongeren met gedragsproblemen en een (boven)gemiddelde intelligentie worden in oktober vier regionale bijeenkomsten over het thema ‘Werk in uitvoering; tijdelijk geen toegang’; Hoe blijf je als ouder(s) in verbinding met je puber met een diagnose? De bijeenkomsten worden gehouden in: Werkendam (11 oktober), Veenendaal (13 oktober), 's-Gravenpolder (19 oktober) en Capelle aan den IJssel (20 oktober).

[Meer informatie](#)

WEBINAR PLATFORM AUTISME IN DE KERK

Platform Autisme in de kerk organiseert dinsdag 15 november 2022 een webinar

voor volwassenen met autisme, hun gezinsleden en andere belangstellenden over het thema (on)begrensd? Omgaan met grenzen als je te maken hebt met autisme. Aanvang 20.00 uur; kosten € 7,50.

[Meer informatie](#)

JONGEREN MET AUTISME

Op 3 december 2022 wordt er een jongerendag gehouden voor jongeren met autisme en een (boven)gemiddelde intelligentie.

[Meer informatie](#)

Voor de activiteiten geldt dat deze doorgaan onder voorbehoud van maatregelen rondom de verspreiding van het coronavirus.

Colofon

Deze nieuwsbrief verschijnt vier keer per jaar en wordt verspreid onder de mensen die bij Helpende Handen geregistreerd staan als belangstellenden voor onze activiteiten en publicaties over autisme.

Voor alle toekomstige data in deze nieuwsbrief geldt: Deo volente.

Redactie: Inge van Hell-van Dijke en Bart-Jan Noorlander
Eindredactie: Bart van der Meijden